

Høringsuttalelse fra Notodden Jeger og fiskeforening angående revisjon av konsesjonsvilkåra etter innhenting av ytterligere kunnskap om Hjartdal- og Tuddalsvassdraget

sak 201104735-94

I forbindelse med behandling av vilkårsrevisjon i Hjartdal- og Tuddalsvassdraget blei det høsten 2021 dokumentert laks i Hjartdøla, oppstrøms Omnesfossen. På bakgrunn av dette etterspurte NVE utfyllende informasjon fra Skagerak Energi.

Det legges til at Norges Jeger og Fiskerforbund Telemark støtter opp om denne høringsuttalelsen.

Notodden Jeger og fiskeforening har blitt presentert med både skriftlige dokumenter fra Skagerak Energi i følgende rapporter:

- *Fiskeribiologiske vurderinger i Hjartdøla og Heddøla.*
- *Vannstandsvariasjon og risiko for stranding.*

I disse rapportene ble Notodden Jeger og fiskeforening oppmerksom på en rapport fra Norconsult fra 2014«Kartlegging av elvemusling og ørret i Hjartdøla». som vi så lang vi kan se ikke har vært en del av NVE sine konsesjonsdokumenter i sakens første høringsrunde.

I tillegg til et fysisk møte med representanter fra Skagerak energi i november 2022. der vi fikk en presentasjon av de to førstnevnte rapportene.

På bakgrunn av dette ønsker Notodden Jeger og fiskeforening og komme med innspill på følgende punkt:

- Effektkjøring og manøveringsregime av vassdraget fra Hjartsjø til Heddalsvannet må optimaliseres for å sikre fisk og bunndyr best mulig levetilstand, på tross av behovet for moderne kraftproduksjon.
- Minstevannføringen i Hjartdølavassdraget ut fra Hjartsjø økes til minimum 3 m²/s om sommeren og 2 m²/s om vinteren.
- Sikre laksens naturlige utbredelse oppstrøms Omnesfossen med de tiltak som måtte være nødvendig.
- Biotopforbedrende tiltak på strekningen Hjartsjø-Heddalsvannet som tar hensyn til både laks, storørret og elvemusling.

Effektkjøring og manøveringsregime av vassdraget fra Hjartsjø til Heddalsvannet må optimaliseres for å sikre fisk og bunndyr best mulig levetilstand, på tross av behovet for moderne kraftproduksjon.

I rapporten «*Vannstandsvariasjon og risiko for stranding*», registrerer vi at Skagerak siste år har gjort tiltak for å redusere effektkjøringen på en måte som minsker farene stranding av fisk og andre bunndyr. Dette er tiltak Notodden Jeger og fiskeforening ser på som positive. Samtidig som det er noen bekymringer.

Rapporten er også laget uten noe nytt feltarbeid i elva, og baserer seg hovedsakelig på allerede eksisterende dokumentasjon og bruk av datagenerert simulasjoner. Vi mener at på tross av siste års endring av manøveringsregime fortsatt finnes betydelig risiko for stranding i nedre deler av elva.

I rapporten legges det frem et forslag om en reduksjon i vannstanden på maksimalt 10 cm i timen. både i rapporten og i møte med Skagerak blir denne reduksjonen satt som en «best practice» og at hastighet på reduksjon av vann kan variere ut ifra hvordan bunnforholdene i elva er.

Notodden jeger og fisk mener at dette må vurderes grundigere enn i nevnte rapport., da spesielt strekningen, Omnesfoss-Heddalsvannet er bred og grunn. Noe som gjør at effekten av reduksjon i vannstanden på 10 cm i timen er for raskt for fisk og andre bunndyr. Avbøtende tiltak og miljødesign kan på enkelte strekninger må noe man vurderer som en løsning.

Minstevannføringen i Hjartdølavassdraget ut fra Hjartsjø økes til minimum 3 m³/s om sommeren og 2 m³/s om vinteren.

I løpet av høsten 2022, er det sterke signaler på at byggingen av tidligere planlagte Sauland Kraftverk ønskes gjenopptatt innen kort tid. I den forbindelse så ser vi at minstevannføringen i denne konsesjonen er satt til 3 m³/s om sommeren og 2 m³/s om vinteren.

I rapporten «*Kartlegging av elvemusling og ørret i Hjartdøla*» fra 2014 så anbefales en minimums vannføring på 2 m³/s om sommeren og 1 m³/s om vinteren, det anbefales derimot rapporten og legge denne høyere.

Notodden Jeger og fiskeforening ser ingen grunn til at minstevannføringen i denne konsesjonssøknaden skal legges lavere enn ved en eventuell utbygging av Sauland Kraftverk.

Vi mener det er urimelighet og tenke at fisk og bunndyr skal behov for lavere minstevannføring i denne revisjonen, kontra etter en eventuell videre utbygging av vassdraget.

Med tanke på at det i etterkant av disse anbefalingene er påvist laks i de øvre delene, mener Notodden Jeger og fisk det må vurderes en økning av minstevannføring utover 3 m²/s om sommeren og 2 m²/s om vinteren.

Sikre laksens naturlige utbredelse oppstrøms Omnesfossen med de tiltak som måtte være nødvendig.

Rapporten «*Fiskeribiologiske vurderinger i Hjartdøla og Heddøla*» konkluderer med at «*de anslåtte 16 km oppstrøms Omnesfossen pluss sidevassdrag vil kunne ha en vesentlig betydning for vassdragets samlede smoltproduksjon*».

Det er pågående undersøkelser høsten 2022, den upublisererte «*Undersøkelser av rekruttering av laks i Hjartdøla*» i regi av Universitetet i Sørøst-Norge v/Jan Heggenes, dokumenterer at de siste 3 år har vært suksessfulle gytinger oppstrøms Omnesfossen.

Hvor langt tilbake dette har foregått blir kun spekulasjoner, men at det dokumenteres regelmessig gyting på en «ny» elvestrekning må anses og være svært positivt for villaksen i Skiensvassdraget.

Det er de senere år lagt ned betydelige ressurser i nedre deler av vassdraget for og få flere laks opp og ned vandringshindrene i henholdsvis Klosterfoss, og Skotfoss. De siste års oppvandring tyder på en vesentlig bedring i andelen laks som kommer seg opp til øvre deler av Skiensvassdraget.

Per i dag er antallet laks som kommer opp Klosterfoss så lavt at store antall laks ikke har behov for og ta i bruk øvre deler av vassdraget. Det betyr derimot at det i fremtiden ikke kan bli en viktig del av en villaksstamme som Norge har et særskilt ansvar for og sikre en levedyktig fremtid.

Telemetriprosjektet «*Oppvandring av laks og sjøørret i Telemarksvassdraget*» konkluderer med at laksen forserte Omnesfossen på en vannstand mellom 5 og 20 m³/s

Notodden Jeger og fiskeforening krever at laksen adkomst oppstrøms Omnesfossen ikke skal kunne påvirkes av minstevannføring i vassdraget.

Eneste sikre løsningen på dette per i dag, er en velfungerende fiskepassasje, som fisken også effektivt kan benytte seg av i perioder med minstevannføring.

Biotopforbedrende tiltak på strekningen Hjartsjø-Heddalsvannet som tar hensyn til både laks, storørret, elvemusling og bunndyr.

Det er i per i dag 2 rødlistede arter på strekningen vilkårsrevisjonen omfatter, laks og elvemusling.

I tillegg har vi en svært sårbar stamme med storørret som benytter elva som gyte- og oppvekstområde.

I rapporten fra 2014 er laks ikke tatt med vurderingen i øvre deler, noe som er naturlig da den ble ansett som ikke eksisterende i denne delen av elva. Kunnskapsgrunnlaget ifht laks er begrenset i denne delen av Skiensvassdraget, men siste års telemetriprosjekt har ført til en økt aktivitet på kunnskapsinnhenting og undersøkelser.

Det rapporten derimot sier noe om er at ørretbestanden i de undersøkte delene i Hjartdøla totalt sett består av «svært lave til lave tettheter»

Det konkluderes også i rapporten at elva fremstår påvirket av menneskelig aktivitet, noe som har sterkt negativ effekt på ørretbestanden.

Elvemuslingen i elva sies og bruke ørretyngel som vertsfisk. Dermed er bestanden av elvemusling direkte knyttet til en redusert bestand av ørret.

Man har også en egen storørretbestand i Skiensvassdraget. Notodden jeger og fisk er samstemt i at dette er en sterkt redusert bestand. Disse ørretene bruker elvestrekningen på samme måte som den «vanlige» ørreten. Da denne er under press grunnet begrensede gyte og oppvekstvilkår, må man anta at storørretstamme er under samme presset.

Dette er noe Notodden Jeger og fiskeforening anser som svært viktig og ha fokus på i denne revisjonssaken.

Etter svært mange år som et sterkt regulert vassdrag, er det i vedlagt rapporter mye som sier noe om de negative effektene dette har for fisk, elvemusling og bunndyr.

Notodden Jeger og Fiskeforening mener dette er noe man må forsøke å reversere i den grad det er mulig, ut ifra den kunnskapen man i dag har.

Vi mener det i vilkårsrevisjonen, må være er uttalt pålegg, der regulanten må sørge for biotopforbedrende tiltak for å gjøre effektene fra kraftproduksjon minst mulig skadelig for artene som lever i vassdraget. Dette må gjøres ut fra et kunnskapsbasert perspektiv, der en nyttiggjør seg av relevant og oppdatert forskning på området.

Denne nye konsesjonen skal gjelde lang fram i tid. Og Notodden Jeger og fiskeforening forventer at naturmangfoldet og livet i elva blir hensyn tatt så lang det er mulig i kombinasjon med kraftproduksjon.

Notodden 31.12.2022

Notodden Jeger og Fiskeforening / Norges Jeger og Fiskerforbund Telemark

Kilder:

- **1999: Fisk og botndyr.** Naturfaglege undersøkingar i samband med planlagt bygging av Omnesfossen kraftverk i Hjartdal kommune. Sørnorsk Økosenter.
- **2008: Konsekvenser for fisk og bunndyr ved utbygging av Sauland kraftverk.** Ambio Miljørådgivning AS.
- **2014: Kartlegging av elvemusling og ørret i Hjartdøla.** Sauland kraftverk –Vurdering av ulike minstevannføringslipp. Norconsult.
- **2015: Fiskefaglige vurderinger i Heddøla i forbindelse med Sauland Kraftverk.** Norconsult.
- **2022: Hjartdal-Tuddalsvassdraget. Fiskeribiologiske vurderinger i Hjartdøla og Heddøla.** Norconsult.
- **2022: Vilårsrevisjon av Hjartdal-Tuddalsvassdraget. Vannstandsvariasjon og risiko for stranding.** Norconsult.
- **2022: Oppvandring av laks og sjørret i Telemarksvassdraget – radiotelemetrisundersøkelser 2019 – 2021.** Universitetet i Sørøst-Norge og NINA.
- **2022: Pågående. Undersøkelser av rekruttering av laks i Hjartdøla.** Universitetet i Sørøst-Norge.
- **2022: Jan Heggnes, USN. Pers med.**